

κεφάλαιο 11

η αισθητική αγωγή*

Διδακτικοί στόχοι

Όταν ολοκληρωθεί η διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου
οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:

- Να κατανοήσουν το ρόλο της Αισθητικής Τέχνης στην Προσχολική Αγωγή.
- Να αντιληφθούν ότι μέσω των διάφορων μορφών τέχνης μπορεί το παιδί να εκφραστεί δημιουργικά.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι τέχνες συμβάλλουν στην έκφραση των συναισθημάτων και ενισχύουν την έμφυτη διάθεση για δημιουργία.
- Να γνωρίσουν ότι μέσω των τεχνών αναπτύσσονται αβίαστα όλοι οι τομείς αγωγής.

* Ουσιαστική ανάπτυξη και επεξεργασία του τομέα της Αισθητικής Αγωγής γίνεται στο πλαίσιο του αντίστοιχου μαθήματος.

11.1. Εισαγωγή

Στα σύγχρονα παιδαγωγικά συστήματα η Αισθητική Αγωγή θεωρείται ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την επιτυχία των στόχων της αγωγής.

Με τον όρο "**Αισθητική Αγωγή**" εννοούμε την εκπαιδευτική διαδικασία που αποβλέπει:

- ☀ στην καλλιέργεια της ευαισθησίας του ατόμου απέναντι στο φαινόμενο του "**αισθητικά αξιόλογου**" στη φύση και στην τέχνη και
- ☀ στην ανάπτυξη της δημιουργικής καλλιτεχνικής του προδιάθεσης. Σύμφωνα με τον Η. Βιγγόπουλο (1982), η Αισθητική Αγωγή είναι το μέσο, με το οποίο θα αναπτύξει το παιδί τις έμφυτες και "εν δυνάμει" ικανότητές του και κατ' επέκταση όλη την προσωπικότητά του (Κουτσουβάνου, 1990).

Η Αισθητική Αγωγή, με την ευρύτερη σημασία της, συμβάλλει αποφασιστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού της προσχολικής ηλικίας.

Συγκεκριμένα προωθεί:

- ☀ Την καλλιέργεια των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων και την ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, της φαντασίας του και των εμπειριών του,
- ☀ την γνωριμία με τα ποικίλα αντικείμενα, τα σχήματα και τα χρώματα,
- ☀ την αφύπνιση της αισθητικής του ευαισθησίας και κρίσης, απέναντι στην ομορφιά, την τάξη, την αρμονία της φύσης και των έργων τέχνης,
- ☀ την υποβοήθηση της ψυχοκινητικής, νοητικής, αισθητηριακής, συναισθηματικής, κοινωνικής και ηθικής ωρίμανσής του (δηλαδή, όλων των τομέων αγωγής του παιδιού),
- ☀ την ψυχοδιαγνωστική και ψυχοθεραπευτική κατάστασή του,
- ☀ την ενίσχυση της αυτοεπιβεβαίωσής του και την υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι στον άνθρωπο και τη ζωή,
- ☀ την ψυχική εκτόνωση και την ψυχαγωγία του,
- ☀ την έκφραση των βαθύτερων συναισθημάτων του, την προβολή του εσωτερικού κόσμου και των προσωπικών του προβληματισμών.

Στη πρακτική εφαρμογή της, η Αισθητική Αγωγή στην Προσχολική Εκπαίδευση, μπορεί να επιτευχθεί μέσω των διάφορων μορφών τέχνης οι οποίες αποτελούν και τους τομείς ανάπτυξής της.

11.2. Εικαστική τέχνη

Στο πλαίσιο της εικαστικής τέχνης το παιδί της προσχολικής ηλικίας, ενισχύεται από τον/την παιδαγωγό, με αποτέλεσμα:

- ☀ Να εξοικειώνεται με τις δυνατότητες και τους τρόπους χρήσης των διάφορων υλικών,
- ☀ να αναπτύσσει συντονισμό στις κινήσεις του μέσω του χειρισμού των διάφορων υλικών,
- ☀ να νιώθει ικανοποίηση και ευχαρίστηση από τις εμπειρίες που αποκτά με ποικίλους τρόπους,
- ☀ να αναπτύσσει την κριτική του αντίληψη, την αυτοπεποίθηση και την αυθόρμητη αυτοέκφρασή του.

Εικόνα 11.1, 11.2

Μαθητές προσχολικής ηλικίας κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης εικαστικών δραστηριοτήτων

Περιλαμβάνει εικαστικές δραστηριότητες που οργανώνονται και πραγματοποιούνται σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Τέτοιες είναι:

- ☀ Ζωγραφική
- ☀ Σχέδιο
- ☀ Πλαστική
- ☀ Γλυπτική
- ☀ Κολάζ
- ☀ Κατασκευές
- ☀ Υφαντική
- ☀ Τύπωμα

Εικόνα 11.3, 11.4, 11.5
Μορφές εικαστικών δραστηριοτήτων

11.3. Μουσική

Περιλαμβάνει δραστηριότητες που επιδιώκουν να αναπτύξουν τις εκφραστικές και δημιουργικές ικανότητες των παιδιών, μέσα από την γενικότερη μουσική ευαισθητοποίησή τους.

Εικόνα 11.6
Μουσική γωνιά

Τέτοιες είναι:

☀ Ποικίλα μουσικά παιχνίδια για:

α) την αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ήχου (ένταση, ρυθμός, τονικό ύψος κ.τ.λ.),

Εικόνα 11.7, 11.8

Η εκμάθηση του ρυθμού με βιωματικό τρόπο ψυχαγωγεί τα παιδιά

β) την ενεργητική ακρόαση των ήχων, ενισχύοντας την ακουστική του ικανότητα και ευαισθησία.

- ☀ Δραστηριότητες γνωριμίας με μουσικά όργανα.
- ☀ Τραγούδια από τα νήπια (παιδικά, παραδοσιακά κ.ά.)
- ☀ Ενεργητική ακρόαση από όλα τα μουσικά είδη: Παραδοσιακή μουσική, κλασική, τζαζ, παραδοσιακή μουσική άλλων λαών, κ.ά.).
- ☀ Σωματική έκφραση των νηπίων που συνδέεται με μια μουσική κατασκευή, ένα μουσικό έργο ή ένα τραγούδι.
- ☀ Κατασκευές απλών αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων.

II.4. Θεατρική τέχνη

Περιλαμβάνει δραστηριότητες ατομικές ή συλλογικές, κατά τις οποίες τα νήπια εξοικειώνονται με τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος, του προσώπου και της φωνή τους, καθώς και με τις τεχνικές του κουνκλοθεάτρου:

- ☀ **Αυτοσχεδιασμοί:** παιχνίδια που γίνονται χωρίς καθοδηγητή, με σκοπό να δώσουν ευκαιρίες στα παιδιά ν' ανακαλύψουν τον εαυτό τους.
Είδη αυτοσχεδιασμών:
α) κατευθυνόμενοι,
β) ελεύθεροι.
γ) αυθόρμητοι,
δ) σκηνικός αυτοσχεδιασμός.
- ☀ **Παντομίμα:** τεχνική αφαίρεσης λόγου, για να τονιστεί ο ρόλος του σώματος ως μέσου έκφρασης.
- ☀ **Δραματοποίηση:** το "ζωντάνεμα" διάφορων καταστάσεων και βιωμάτων των παιδιών, που αντλεί θέματα από τις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών, τους μύθους, τις παραδόσεις, τη φαντασία κ.ά.
- ☀ **Θεατρικό παιχνίδι:** ένα πλούσιο μέσο έκφρασης, δημιουργικότητας, χαράς και συνεργασίας, μέσα από το οποίο το παιδί προσεγγίζει το θέατρο και καταγράφει στις αισθήσεις του το περιεχόμενο και τη μαγεία της θεατρικής παράστασης.
- ☀ **Κουνκλοθέατρο:** δραστηριότητα με μεγάλη παιδαγωγική και ψυχολογική αξία για το παιδί της προσχολικής ηλικίας.
- ☀ **Θέατρο Σκιών:** Ακολουθούνται διαδικασίες:
α) ελεύθερων χειρισμών των παιδιών στις φιγούρες,
β) παρουσίασης ενός απλού παραμυθιού,
γ) δημιουργίας ενός έργου από τα παιδιά κ.ά.
- ☀ **Χορός.**

Εικόνα 11.9, 11.10
Δραματοποίηση ρόλων
και θεατρικό παιχνίδι

Ο χορός αποτελεί μέσο
έκφρασης των παιδιών

11.5. Λογοτεχνία

Περιλαμβάνει δραστηριότητες ατομικές και συλλογικές που επιδιώκουν να εξοικειωθούν τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας με τις εκφραστικές δυνατότητες του έντεχνου λόγου και τα είδη των λογοτεχνικών κειμένων. Τέτοιες είναι:

- ☀ Ακρόαση ειδικά επιλεγμένων πεζών ή ποιητικών κειμένων.
- ☀ Δραστηριότητες κατά τις οποίες τα παιδιά δημιουργούν δικές τους ιστορίες, παραμύθια, τα οποία ο/η παιδαγωγός τα καταγράφει και μπορεί να πάρουν τη μορφή βιβλίου.

11.6. Γνωριμία των παιδιών της προσχολικής ηλικίας με τα δημιουργήματα της ελληνικής και παγκόσμιας καλλιτεχνικής δημιουργίας

Περιλαμβάνει δραστηριότητες που επιδιώκουν να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα (ελληνικά και ξένα), ώστε να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στο φαινόμενο της τέχνης, όπως:

- ☀ Οργάνωση εκθέσεων με παιδικά έργα τέχνης.
- ☀ Δραστηριότητες αφύπνισης της πολιτιστικής μας ταυτότητας με την επίδειξη εικόνων και φωτογραφιών, την προβολή διαφανειών με ελληνικά έργα τέχνης του αρχαίου, του σύγχρονου και του λαϊκού μας πολιτισμού.
- ☀ Δραστηριότητες Μουσειακής Αγωγής: Επισκέψεις σε εκθέσεις, μουσεία, εκθέσεις με έργα ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών.
- ☀ Επισκέψεις σε εργαστήρια καλλιτεχνών.

Εικόνα 11.11

Οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους εξοικειώνουν τα παιδιά με τα δημιουργήματα του ελληνικού πολιτισμού

Σήμερα, σε πολλούς βρεφονηπιακούς σταθμούς εφαρμόζεται το πρόγραμμα **Μελίνα: “Παιδί και Τέχνη”**, που αφορά σε θέματα γνωριμίας των παιδιών με την Ελληνική Τέχνη και τον Πολιτισμό.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Η Αισθητική Αγωγή διευκολύνει την ψυχοκινητική, νοητική, αισθητηριακή, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική ωρίμανση του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Η Αισθητική Αγωγή στην Προσχολική Εκπαίδευση, μπορεί να επιτευχθεί μέσω των διάφορων μορφών τέχνης που αποτελούν και τους τομείς ανάπτυξής της, όπως: **Εικαστική τέχνη** (ζωγραφική, κολλάζ, πλαστική, κατασκευές κ.τ.λ.), **Θεατρική τέχνη** (δραματοποίηση, κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών), **Τέχνη της Μουσικής, Λογοτεχνία**, γνωριμία με την **Ελληνική και την Παγκόσμια Καλλιτεχνική Δημιουργία**.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Περιγράψτε τη συμβολή της Αισθητικής Αγωγής στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού της προσχολικής ηλικίας.
2. Να παρατηρήσετε τις αντιδράσεις και τη συμπεριφορά των παιδιών τριών ηλικιακών φάσεων (3, 4 και 5 χρόνων) κατά τη συμμετοχή τους στις παρακάτω εικαστικές δραστηριότητες: Ζωγραφική, ελεύθερο σχέδιο με πινέλο, πλαστική με πλαστελίνη και κολλάζ με διάφορα χαρτιά χωρίς τη χρήση ψαλιδιού. Έπειτα να καταγράψετε, στον παρακάτω πίνακα τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά σας, ακολουθώντας εξελικτική διάταξη.

Ηλικία:	3 χρόνων	4 χρόνων	5 χρόνων
Ελεύθερο σχέδιο με πινέλο	π.χ. (τι μπορεί να κάνει; Πώς αντιδρά;)	Π.χ.(τι παραπάνω μπορεί να κάνει; κ.τ.λ.)	
Πλαστική			
Κολλάζ			